

OTÁZKY A ODPOVĚDI

Úřední název: Kubánská republika

Rozloha: 109 886 km²

Poloha: Velké Antily, Karibské moře

Hlavní město: Havana

Další velká města: Santiago de Cuba, Holguín

Správní členění: 14 provincií a jedna zvláštní oblast Isla de la Juventud (malý ostrov na jihu)

Počet obyvatel: 11 209 566 (k 31. 12. 2009)

Národnostní složení: existuje pouze kubánská národnost

Rasové složení: míšenci 51 %, běloši 37 %, černoši 11 %, Asiaté 1 %

Náboženství: Údaje nejsou dostupné. Před začátkem vlády Fidela Castra se 85 % obyvatel hlásilo k římskokatolickému vyznání, nyní Kuba vystupuje oficiálně jako ateistický stát. Lidé na ostrově se však hlásí ke katolicismu, africkým náboženstvím i judaismu.

Jazyk: španělština

Měna: existují dvě oficiální měny – kubánské peso CUP a konvertibilní peso CUC

Průměrný roční přírůstek obyvatelstva: 0,3 na 1000 obyvatel (záporný index demografického růstu)

Zdroj: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/stredni_amerika/kuba

Jaké jsou současné poměry na ostrově svobody?

Kuba, někdy nazývaná „ostrov svobody“, je jedna z **posledních bašt** revolučního **komunismu**. Ostrov ležící v Karibském moři je největším z Velkých Antil. Demografický index Kuby je záporný, hlavně kvůli **vysokému počtu emigrantů**, kteří každoročně riskují své životy ve snaze uniknout z tropického ráje, kterým se Kuba zdá na první pohled být. Průměrně jsou to čtyři emigranti na tisíc obyvatel, což Kubu řadí na přední příčky světového žebříčku emigrace.

Stejně jako bývalé Československo patřila také Kuba do **východního bloku**. Byla strategicky důležitým územím a těšila se podpoře hospodářsky vyspělejších komunistických zemí. Po rozmělnění vazeb mezi ideologicky spřízněnými státy, zejména na počátku 90. let, se musela Kubánská republika vyrovnat s **obtížnou hospodářskou situací**. Začalo tzv. **speciální období**, během kterého bylo potřeba takzvaně utáhnout si opasky. Běžní Kubánci to pocítili např. ve snížených přidělech potravin, zastavení většiny stavebních a konstrukčních projektů nebo v zavedení systému **dvojí měny**. V neposlední řadě změnu pocítilo i cukrovárnictví, vlajková loď kubánského potravinářského průmyslu, které ztratilo výhodná odbytiště. Více než padesát let fungování centralizovaného modelu komunistického hospodářství dokazuje, že je méně efektivní než jeho kapitalistický protějšek.

V roce 2008 **předal** charismatický vůdce **Fidel Castro kormidlo** svému mladšímu bratru **Raúlovi**. Ten nejprve vzbudil nadšená očekávání mnohých tím, že zavedl několik **reform**. Umožnil Kubáncům přístup do hotelů, které do té doby byly výsadou určenou jen turistům, bylo dovoleno nakupovat vybavení jako mobilní telefony nebo brouzdat po **internetu**. Kuba je však stále státem s nejnižším internetovým pokrytím na západní polokouli. Potíž zůstává v tom, že pro mnoho lidí je nocleh v hotelu, nová televize nebo hodina strávená připojením

ke světové informační síti pouhým snem. Nedostatek finančních prostředků na pře-dražené služby brání překonat bariéru, kte-rá dělí Kubánce od vnějšího světa, lépe než **všudypřítomné bezpečnostní složky**.

Každý občan Kubánské republiky je pod **revolučním drobnohledem**, který se nápadně podobá *Velkému bratru*. Spole-čenský život je organizován **oficiálními sdruženími** jako např. Pionýrem, Svazem pracujících nebo Svazem žen. Na správné politické chování všech dohlížejí zvláštní **výbory na obranu revoluce**, které mají bdělé zástupce v každé ulici. Ten, kdo má jiné představy o naplňování ideálů revoluce, je nahlášen a následně se může potýkat s opovržením ze strany uvědomělejších sousedů, výpovědí v zaměstnání, nebo dokonce být uvězněn. Záleží to na povaze a síle vzdoru daného člověka. Není jedno-ducké jít proti proudu ve státě, kde hlas **propagandy** je tím jediným „pravdivým“ a kde **necenzurované informace** mají cenu lidské svobody.

Mají mladí lidé důvod k frustraci?

Průměrná měsíční mzda se pohybuje okolo **20 amerických dolarů**, a to z Kubán-ců činí jednu z nejlevnějších pracovních sil na západní polokouli. Mnoho mladých lidí **nemá motivaci se vzdělávat**, protože mají omezenou možnost najít práci, která by je uživila. Pracovních míst není nazbyt, navíc je potřeba mít dobrý stranický profil. Jejich rodiče pracovali pro budoucnost svých dětí a současná generace stále nevidí žádný posun k lepšímu. Mladí Kubánce nemají ani

možnost hledat uplatnění v zahraničí. Sys-tém není funkční a mladí k němu nemají důvěru. Výše podpory v nezaměstnanosti se navíc neustále snižuje a v posledních letech se vyplácí jen po dobu několika měsíců.

Jak se nakupuje v systému dvou měn?

Na Kubě oficiálně existují dvě měny. Platy jsou běžným Kubáncům vypláceny v **kubán-ských pesos** (CUP), kterými mohou platit v jim určených obchodech. Tyto obchody trpí nedostatkem zboží, proto jsou neodmyslitel-nou součástí života na Kubě, podobně jako u nás za komunismu, nekonečné fronty.

Turisté naopak platí ve **směnitelných pesos** (CUC) a obchody pro ně jsou téměř vždy dobře zásobené. Kubánce k tomuto zboží nemají přístup, protože si je většinou nemohou dovolit. Ceny základních potra-vin převyšují jejich měsíční příjmy. Celá situace tak umožňuje rozvoj černého trhu, který nebezpečně prorůstá do všech sfér lidského života.

Je přidělová knížka zárukou plného žaludku?

Ač to působí jako přežitok, Kuba stále roz-děluje potraviny na základě přidělového sys-tému. V posledních letech se pravidelné pří-děly základních potravin kvůli **ekonomické**

stagnaci neustále snižují. Kubánce řádně zaměstnaní ve státních podnicích mají stále nárok například na předepsané dávky rýže, fazolí nebo kávy. Dnes už jim ale měsíční přiděl vydrží jen něco málo přes **dva týdny**. Poslední Kongres Komunistické strany Kuby, který se konal v polovině dubna 2011, na-víc nastolil otázku budoucího úplného zru-šení přidělů. Kubánský režim přitom lidem **nedovoluje pěstovat** ovoce ani zeleninu ve větším množství. Zdůvodňuje to obavou z vytvoření alternativní distribuční sítě po-travin.

Jak je to s bydlením?

Další z překvapivých závěrů nedávného Kongresu Komunistické strany Kuby se týkal **reformy vlastnictví bytů**. Schválil možnost

obyčejných lidí kupovat své domy a byty od státu, který byl až dosud jediným legitimním vlastníkem. Výstavba nových budov je nedostatečná a finančně náročná, materiál k opravě těch starších je dostupný pouze

na černém trhu. S reformou vyvstává otázka, zda budou ke koupi nabízeny nově postavené příbytky a jak proběhne převod vlastnictví bytů, které již jsou obydlené. Většina domů, kde dnes lidé bydlí, byla po vítězství revoluce v roce 1959 znárodněna a původní vlastníci většinou z ostrova odešli. V budoucnu nejspíš bude mezinárodní právo muset řešit množství otázek týkajících se **sporného vlastnictví** zmíněných domů.

Kvůli nedostatku obytných prostor žije i **několik generací velkých rodin** na malém prostoru a mladé páry nemají možnost založit si svou vlastní, samostatnou domácnost. Všechny bez rozdílu věku trápí naprostý **nedostatek stavebního materiálu**.

Proč systém nenabízí mladým lidem možnost realizace?

Starší generace byla pro ideály kubánské revoluce zapálená a odvozovala od nich své naděje do budoucna. Mladší generace už

podobný **zápal nesdílí**. Veškerá moc je soustředěna do rukou úzké skupiny velmi starých revolucionářů, kteří se křečovitě brání předání moci mladším.

Podívejme se blíže na situaci na pracovním trhu. Podle oficiálních statistik je nezaměstnanost pouze kolem dvou procent, ale za poslední rok bylo **propuštěno kolem půl milionu státních zaměstnanců**. V příštích letech jich má odejít přibližně stejné množství, přitom nejhorší dopad to má právě na mladé lidi. Pro mnohé z nich se jediným východiskem stává **emigrace nebo prosti-tuce**.

V rámci vynucených změn na oživení ekonomiky bylo oficiálně povoleno více

než **178 drobných živností**. Lidé bez práce tím sice získali novou příležitost, ale vyříditi si „povolenu“ je velmi složité a zdlouhavé. Zavedení velmi vysokých fixních daní už dnes trápí první drobné živnostníky. Tento způsob modernizace ekonomiky má sloužit spíše k zachování současného politického systému vlády jedné strany než k osobní realizaci mladých lidí.

Liší se kvalita života v rámci „rovnostářské“ společnosti?

Rovnost v systému závisí na správném **kádrovém posudku** jednotlivce. Ti, kteří mají **správné konexe** a sdílejí současnou vládní ideologii alespoň naoko, mohou dosáhnout na pracovní místo v lukrativním turistickém průmyslu, na možnost přístupu k internetu či lepší technologické vybavení. I v komunistické společnosti, která hlásá rovnost všech občanů, hrají důležitou roli peníze. Získat dostatek zdrojů k zajištění vlastní rodiny nejednou znamená **systematicky okrádat stát**.

Sociální nůžky se na Kubě rozevírají stále víc: ti zámožnější žijí v oddělených částech města, stranou od převážné většiny obyvatel. Snad nejcitelněji se rozdíl projevují v možnosti cestovat. Malá skupinka vyvolených jezdí do zahraničí a vzbuzuje ve svých vrstevnících touhu svobodně vycestovat z ostrova svobody a poznat, jaké je to „tam venku“.

Výjimečné postavení „mezi rovnými“ mají **příslušníci bezpečnostních složek**, zejména vojáci, kteří udržují veřejný pořádek a jsou

v pohotovosti pro případ útoku ze strany úhlavního nepřítele, USA.

Bezplatné zdravotnictví a školství – je to vůbec výhoda?

Studentům na základních a středních školách **chybí základní školní pomůcky**. Z univerzit odchází velké procento mladých lidí se zastaralou kvalifikací, která nemůže přispět k rozvoji společnosti. Podle odborníků **chybí** kubánské pracovní síle **počítačová gramotnost, anglická jazyková vybavenost a flexibilita**. Kubánská ekonomika se tak zřejmě ještě řadu let nestane vůči okolnímu světu konkurenceschopnou.

Nemocnice dostupné řadovým občanům mají často **zastaralé vybavení** a jsou ve špatném technickém stavu. Na běžné prohlídky nebo zákroky jsou **dlouhé čekací lhůty**, do celého systému zasahuje všudypřítomná **korupce**, která lépe placeným pacientům zajistí například dřívější termín operace. V současné době je patrný odliv lékařů do Venezuely, která na oplátku pumpuje do kubánského hospodářství levnou ropu.

Zrušit, nebo nezrušit embargo? To je otázka!

Spojené státy uvalily v roce 1962 na Kubu ekonomické embargo jako reakci na **znárodnění všeho majetku amerických občanů**, které po svém nástupu k moci provedl revoluční režim Fidela Castra. Dnes se podobný prvek v mezinárodních vztazích může zdát zastaralý. Kubánský režim se za vyvlastnění majetku nikdy neomluvil ani nenabídl ja-

koukoliv kompenzaci, kterou vyžaduje mezinárodní právo. Paradoxem ovšem zůstává, že USA jsou největším poskytovatelem humanitární pomoci na Kubě.

Pro kubánskou vládu se americké embargo stalo vhodnou **výmluvou** pro každý vážnější hospodářský problém. Zdůvodní se jím silnice najednou končící v poli nebo nedostatek zboží v obchodech. Kuba má možnost obchodovat s mnoha jinými zeměmi, za problémy může neefektivní systém vlády jedné strany a z velké části i korupce. Podle mnoha opozičních aktivistů je **embargo** uvalené kubánskou vládou **na nezávislé aktivity** vlastních občanů mnohem **destruktivnější** než americké embargo, které postihuje jen ekonomickou sféru.

Byli skutečně všichni političtí vězni propuštěni?

Kuba po nátlaku mezinárodního společenství v poslední době **propustila všech 75 disidentů**, kteří byli hromadně zatčeni a odsouzeni během takzvaného Černého jara v roce 2003. Jejich přísné rozsudky však ne-

byly zrušeny, a v podstatě si tedy odpykávají svůj trest na svobodě. Není vyloučeno, že se do vězení vrátí, pokud překročí hranici poslušnosti, kterou určí režim.

Podle nezávislých zdrojů je na ostrově **stále kolem 50 lidí vězněno** z politických důvodů, mimo to bylo mnoho aktivistů nepohodlných režimu odsouzeno ve vykonstruovaných procesech za běžné kriminální delikty.

Co je „acto de repudio“?

Takzvaný „akt zapuzení“ je režimem podporované **veřejné napadení „zrádců revoluce“**. Opoziční aktivisté jsou veřejně uráženi a napadáni členy své rodiny, přáteli, sousedy, známými a členy vlastní komunity ve snaze vyjádřit odpor vůči jejich protirežimním názorům. Podobné akce jsou velmi často pečlivě řízeny agenty tajné police.

Mají lidé možnost vyjádřit svůj názor?

Kubánský režim od začátku své existence systematicky potlačuje občanskou společnost. Nezávislí novináři a bloggeři nemohou

být oficiálně zaměstnání, nemohou cestovat a jsou zastrašováni represivními složkami. Texty, které neprojdou přes síto cenzury, nemohou být publikovány a veřejnost zná jejich autory pod označením „zaprodanci ve službách USA“. Mnoho z nich však nechce, aby

se do kubánské politiky vměšovaly americké zájmy. Žádají pouze, aby si Kubánci začali řešit své existenční a jiné problémy sami. Všechna **média vlastní stát a internet** je přísně **monitorován a cenzurován**. Pro nezávislé novináře jsou **blogy a samizdat jedinými formami, jak mohou svobodně vyjádřit své názory**. Podstatná nevýhoda blogů spočívá v tom, že většina Kubánců k nim nemá přístup, převážná část čtenářů pochází ze zahraničí. Kvůli velmi malé dostupnosti internetu na Kubě jsou jejich myšlenky pro většinou společnost téměř neznámé. Samizdat je oproti tomu omezen na lokální úroveň, protože distribuce informací mimo oficiální síť je nelegální.

Co mohou změnit nezávislí umělci?

Nezávislí umělci mají možnost oslovit větší masu lidí. Jejich texty (nebo podtexty) bývají kritické v sociálních a politických tématech, dokážou v myslích lidí zasít pochybnost nad

statutem quo a podívat se na vlastní život z jiné perspektivy. Svými texty tak učí běžné Kubánce **číst mezi řádky**.

Zároveň slouží jako inspirace pro mladé lidi, kteří je většinou chtějí následovat. Je to právě výchova mladé generace, která bude rozhodující pro budoucí směřování ostrova. Režim se k nim a k jejich tvorbě staví odmítavě. Znesnadňuje jim produkci hudebních nahrávek, organizování koncertů pro širší veřejnost a nepovoluje vycestovat celým hudebním skupinám ze země.

*Autorka:
Jiřina Kolmanová*

*Na přípravě se dále podíleli:
Zuzana Raušová, Andrea Bláhová a tým festivalu Jeden svět*

Informační zdroje:

INTERNETOVÉ ČLÁNKY:

- » www.cubalog.eu
(v anglickém jazyce)
- » **Tania Díaz Castro**
www.diazcastro.blog.idnes.cz
- » **Dania Virgen García**
blog.aktualne.centrum.cz/blogy/dania-virgen-garcia.php
- » **Amarilis Cortina Rey**
www.cortinarey.blog.sme.sk
- » **Frank Correa (zápisník z Kuby)**
www.tyden.cz/rubriky/zahranici/amerika
- » **José Antonio Fornaris (Hospodářské noviny – SK)**
www.hnonline.sk
- » www.desdecuba.com/generationy
(v českém jazyce)
- » www.octavocercoblogspot.com
(v anglickém a španělském jazyce)

ORGANIZACE VĚNUJÍCÍ SE KUBÁNSKÝM TÉMATŮM V ČR:

- » **Společnost Člověk v tísni**
www.clovekvitisi.cz
- » **Českoobrtná církev evangelická**
www.e-cirkev.cz/clanek/1465-Happening-Brno-pro-Kubu-24-3-2011/index.htm
- » **Cubalibri.cz**
www.cubalibri.cz